ਜਮ

ਭਾਗ–1

ਰੋ ਨੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਹਨੇਰੇ** ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦ ਚਾਨਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੱਬ **ਪ੍ਰਕਾ ਰੂਪ** ਹੈ ਅਤੇ **ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ** ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਰੱਬ ਦੀ **ਹੋਂਦ** ਹੈ, ਅਤੇ ਰੱਬ ਦਾ **ਤੱਤ-ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾ** ਹੈ। ਇਹ **ਆਤਮ ਮੰਡਲ** (Divine Realm) ਦੀ **ਖੇਡ** ਜਿਥੇ ਰੱਬੀ **ਹੁਕਮ** ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਜਦ **ਜੀਵ** ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ **ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾ** ਤੋਂ **ਓਹਲੇ** ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ **ਭੁੱਲ** ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ–ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰ ਦੇ ਭਰਮ–ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ **ਹੁਕਮ** ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ **ਬੇ-ਸੁਰਾ** ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੇਠ ਆਪਣੀ **ਮਨ-ਮਰ ੀ** ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ **ਹੁਕਮ** ਅਥਵਾ **ਰੱਬੀ-ਭਾਣੇ** ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਨਜਾਇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨ–ਮਰ ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ **ਹੋੜਨ** ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਸਖਤ **ਤਾੜਨਾ** ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ, ਫੇਰ ਭੀ ਮਨ–ਮਰ ੀ ਵਿੱਚ ਨਜਾਇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸ ਾ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ਜਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਤ੍ਰੈ–ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀ **ਖੇਲ** ਹੈ।

ਇਸ ਤ੍ਰੈ–ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ **ਅਕਾ ਗੰਗਾ** (galaxies) ਅਥਵਾ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਹਨ।

ਹਰ ਇਕ ਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਈ **ਸਿਤਾਰੇ** (planets) ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਇਹਨਾ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੀ **ਧਰਤੀ** (earth) ਭੀ ਇੱਕ ਸਿਤਾਰਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ **ਦੇ** ਹਨ।

ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਦੀ ਅੱਡ-ਅੱਡ **ਸਰਕਾਰ** (government) ਹੈ।

ਹਰ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ **ਸੰਵਿਧਾਨ** (constitution) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ **ਕਾਨੂੰਨ** (law) ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਨ ਲਈ **ਅਮਲਾ-ਫੈਲਾ** (government-machinery) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ **ਪੁਲਿਸ** (police) ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ ਾ ਲਈ **ਕਚਹਿਰੀਆਂ** (court) ਹਨ।

ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕਦਮੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲਈ ਚੁ

ਮਿਸਲ
ਮੁੱਦਈ
ਮੁ ਰਮ
ਗਵਾਹ
ਵਕੀਲ

ਪੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੱਜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ **ਸ ਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।** ਇਹ ਸ ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ **ਜੇਲਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ,** ਜਿਥੇ ਜੇਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨ (Jail staff) ਮੁ ਰਮ ਨੂੰ ਸ ਾ ਭੁਗਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲਾ, **ਦ੍ਰਿ ਟਮਾਨ ਮੰਡਲ ਦੀ ਖੇਲ ਹੈ।** ਇਸ ਵਿੱਚ **ਚੁ**

ਰਵਾਦਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
ਸਿੰਾਰਿ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਰਿ ਵਤ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਗਵਾਹੀ ਝੂਠੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਮਾਣਸਾ ਕਿਅਹੁ ਦੀਬਾਣਹੁ ਕੋਈ ਨਸਿ ਭਜਿ ਨਿਕਲੈ
ਹਰਿ ਦੀਬਾਣਹੁ ਕੋਈ ਕਿਥੈ ਜਾਇਆ॥ (ਪੰਨਾ–591)

ਇਸ ਦ੍ਰਿ ਟਮਾਨ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, **ਅਦ੍ਰਿ ਟ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਥਵਾ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ,** ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਤੋਂ **ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰਵੇਂ ਹੈ।**

ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਦੇ ਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ **ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ** ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦਾ **ਇਕੋ-ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ** ਅਤੇ **ਇਕੋਇੱਕ ਧਾਰਾ ਹੈ।**

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥ (ਪੰਨਾ–134)

ਅਹਿ ਕਰੁ ਕਰੇ ਸੁ ਅਹਿ ਕਰੁ ਪਾਏ॥
ਕੋਈ ਨ ਪਕੜੀਐ ਕਿਸੈ ਥਾਇ॥ (ਪੰਨਾ–406)

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ॥ (ਪੰਨਾ–433)

ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਹਮੇ ਾ **ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ** ਜਾਂ **ਤਰਮੀਮਾਂ** (amendment) ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ **ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ** ਤਾਂ ਅਪਾਰ, ਸੱਚਾ, **ਅਭੁੱਲ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ,** ਇਸ ਦੀ **ਤਰਮੀਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ।** ਇਹ ਇਲਾਹੀ **ਹੁਕਮ** ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਸਦੀਵੀ ਇਕਸਾਰ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਤਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥ (ਪੰਨਾ–1)

ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ॥
ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਸੀ ਸੋ ਚਲੈ ਰਜਾਏ॥ (ਪੰਨਾ–396)

ਇਕੋ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਦਾ ਏਕਾ ਸਿਰਿ ਕਾਰਾ॥ (ਪੰਨਾ–425)

The *Divine* ***'Law of Karma'*** is all-seeing, all-engulfing, Eternal, un-failing, fundamental, which is so complete and perfect, that it never needs any change or amendment.

ਇਹ **ਹੁਕਮ** ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦਾ **ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਅਣਲਿਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ** (Secret and un-written Law) ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਮਝਣ ਤੇ ਬੁੱਝਣ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ **ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਹਿਜ–ਸੁਭਾਇ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।**

ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੈ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ॥ (ਪੰਨਾ–1280)

ਗੁਰੂਆਂ, ਭਗਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ **ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ** ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਇਲਾਹੀ **ਭੇਦਾਂ** ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ, ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ-ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਦ੍ਰਿਟਮਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਨੇ ਗਲਤਾਨ ਤੇ ਮਸਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਲਾਹੀ ਗੁਪਤ **ਹੁਕਮ** ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਬੁੱਝਣ ਦੀ **ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ, ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ।**

ਜਦ ਅਸੀਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਗੁਪਤ **ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਅਤੇ ਅਵੱ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।**

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ **ਚੁ**

ਸਭੁ ਕੋ ਜਮ ਕੇ ਚੀਰੇ ਵਿਚਿ ਹੈ ਜੇਤਾ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ॥ (ਪੰਨਾ–851)

ਇਸ ਗੁਪਤ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ ਾ ਭੁਗਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ **ਕਾਨੂੰਨ** ਦੀ ਗੁਪਤ ਕਤੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ੀ ਨੂੰ, **ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ** ਦੇ ਅਸੂਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸ ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਗੁਪਤ **ਇਲਾਹੀ ਕਚਹਿਰੀ** ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ, ਗਵਾਹ, ਮਿਸਲ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ **ਜੱਜ** ਆਦਿ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਪੈਰਵੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਆਦ੍ਰਿਟ ਦੁਨੀਆਂ (Etheral world) ਵਿੱਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ, ਆਪਣੇ ਆਪ, ਗੁਪਤੋ-ਗੁਪਤੀ (secretly and spontaneously) ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਉਕਾਈ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦੀ **ਗੁੰਜਾਇ ਹੀ ਨਹੀਂ** ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਗੁਪਤ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਸੱਚੋ-ਸੱਚ **ਧਰਮ-ਨਿਆਇ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।**

ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਅਸੀਂ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ।

ਪਰ, ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ **ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ।** ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ **ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ** ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਹਨ।

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥
ਹੁਕਮਿ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥
ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥ (ਪੰਨਾ-1)

ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੈ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ॥ (ਪੰਨਾ-1280)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਿਰੀ (Law abiding citizens) ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤ੍-ਆਤਮੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ **ਹੁਕਮ** ਜਾਂ **ਮੀਰ** ਦੀ ਆਵਾ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਮੰਨਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ **ਜਮ-ਰੂਪੀ – ਅਦ੍ਰਿ ਟ ਪੁਲਿਸ** ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਪਰ, ਮੀਰ ਦੀ ਅੰਤ੍-ਆਤਮਿਕ ਤਾੜਨਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ **ਗੌਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ** ਜਾਂ ਅਣਗਹਿਲੀ (ignore) ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

So Long as we hear and obey the silent whisper of our Inner Soul, we will be out of reach of the clutches of the **'Karmic Law'**. This silent whisper, called conscience, warns us, within ourselves, against any digression of Divine Law, but we have become so obdurate that we fail to hear, catch or care for this sublime esoteric warning. Thus we sow the seeds of our sins, and reap the consequences of our depraved karmas. In fact our 'conscience' is the esoteric **'Police'** to deter us from doing wrong deeds against the 'Divine law of Karma', but we ignore it to our detriment.

ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਦ੍ਰਿ ਟ ਕਾਨੂੰਨ (Esoteric Karmic law) ਤਾਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭੀ, ਸਾਡੀ **ਰੂਹ** ਅਥਵਾ ਜੀਵ ਤੇ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਪਣੀ ਚਤੁਰਾਈ, ਸਿਂਾਰਿ ਜਾਂ ਰਿ ਵਤ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਭੀ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਭੀ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸ ਾ ਸਾਡੇ **ਜੀਵ** ਨੂੰ ਅਵ ੱ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਚੁ

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂ ਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ॥ (ਪੰਨਾ-656)

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥
ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥ (ਪੰਨਾ-134)

ਮੋਹੁ ਕੂੜੁ ਕੁਟੰਬੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖੁ ਮੁਗਧੁ ਰਤਾ॥
ਹਉਮੈ ਮੇਰਾ ਕਰਿ ਮੁਏ ਕਿਛੁ ਸਾਥਿ ਨਾ ਲਿਤਾ॥
ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਜਮਕਾਲੁ ਨ ਸੁਝਈ ਦੂਜੈ ਭਰਮਿਤਾ॥
ਫਿਰਿ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਵਈ ਜਮਕਾਲਿ ਵਸਿ ਕਿਤਾ। (ਪੰਨਾ–787)

ਅਮਲੁ ਸਿਰਾਨੋ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ॥
ਆਏ ਕਠਿਨ ਦੂਤ ਜਮ ਲੇਨਾ॥
ਕਿਆ ਤੈ ਖਟਿਆ ਕਹਾ ਗਵਾਇਆ॥
ਚਲਹੁ ਸਿਤਾਬ ਦੀਬਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ॥
ਚਲੁ ਦਰਹਾਲੁ ਦੀਵਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ॥
ਹਰਿ ਫੁਰਮਾਨੁ ਦਰਗਹ ਕਾ ਆਇਆ॥ (ਪੰਨਾ–792)

ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮ॥
ਤਨ ਬਿਨਸੈ ਜਮ ਸਿਉ ਪਰੈ ਕਾਮੁ॥ (ਪੰਨਾ–1186)

ਇਸ ਵਿ ੇ ਦੇ **ਸੂਖਮ ਪੱਖ** ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਪੱ ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ –

ਅਸੀਂ ਜੋ ਭੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ **ਕਰਮ-ਕਰਤਾ** ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਡਾ **ਮਨ** ਅਸਲੀ ਕਰਮ-ਕਰਤਾ ਹੈ।

ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੀ **ਸੰਗਤ** ਜਾਂ ਕੁਸੰਗਤ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਉਕਸਾਹਟ ਦੁਆਰਾ **ਿ ਆਲ** ਅਥਵਾ **ਸੰਕਲਪ** ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਿ ਆਲਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿ ਕਰਨ (Sub-conscious mind) ਦੀ ਭੀ **ਰੰਗਣ** ਚੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਰੰਗਣ ਉਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿ ਿਆਂ ਦਾ ਅਕਸ (reflection) ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ–ਿ ਆਲਾਂ ਦੀ ਛਾਣ–ਬੀਣ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ **ਰੂਪ-ਰੇਖਾ** ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਿ ਆਲਾਂ ਦਾ, ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ **ਕਰਮ** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪ ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ **ਸਰੀਰ** ਸਿਰੰ ਮਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ (instrument) ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡਾ **ਮਨ** ਆਪਣੇ ਿ ਆਲਾਂ ਦੀ ਆ ਾ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ **ਚੰਗੇ** ਜਾਂ **ਮਾੜੇ** ਹੋਣਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ **ਚੁ**

1. ਬਾਹਰਲੀ ਉਕਸਾਹਟ (exciting cause)
2. ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

3. ਿਆਲਾਂ ਦੀ **ਰੰਗਤ**

4. ਅੰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ **ਆਵਾ** (whisper of conscience)

5. ਮਨ ਦੀ ਵਾ ਨਾ

6. ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸੋਚ- ਕਤੀ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਹਰ ਇਕ ਕਰਮ ਦੇ **ਕਰਤਬ** (action) ਦੇ **ਪਿਛੇ**, ਸਾਡਾ ਮਨ, ਤਨ, ਬੁੱਧੀ, ਚਿੱਤ, ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਿ ਕਰਨ **ਹਿੱਸੇਦਾਰ** ਅਤੇ **ਿ ਮੇਵਾਰ** ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ **ਜੀਵ** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ **ਜੀਵ** ਨੂੰ ਹੀ **ਸਮੁੱਚੇ ਕਰਮ** ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ **ਆਤਮ-ਜੋਤ** ਨਿਰਮਲ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬ ਗੁਣਾਂ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਪਰ, ਜਦ ਉਸ **ਜੋਤ** ਦੇ ਉਦਾਲੇ, **ਹਉਮੈ** ਦਾ ਛੌਂੜ (bulb) ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਨੀਵੇਂ ਮਾਇਕੀ ਿਆਲਾਂ ਦੀ ਰੰਗਣ ਜਾਂ ਮੈਲ ਚੜ੍ਹਨੀ_ਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ **ਹਉਮੈ ਦੇ ਬਲਬ** ਨੂੰ ਜੀਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੋਤ ਦੀ ਰੋ ਨੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਲਬ ਦੇ ਮੈਲੇ ੇ ਵਿਚਦੀ ਜੋ ਰੋ ਨੀ ਬਾਹਰ ਵਲ ਪ੍ਰਕਾ ਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੱਧਮ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲੰ ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਾਡੇ ਭ੍ਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਮੈਲੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ **ਕਰਮ-ਬੱਧ** ਹੋ ਕੇ **ਪਾਪ** ਕਮਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ **ਜਮਾਂ** ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸ ਾ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ।

All lower thoughts and actions, and resultant evils are the reflection and attributes of **'Maya'**-expressed and projected through our false egoistic conception of **'I'**, **'Me'** and **'Mine'**. In this way we submit ourselves to the **'Karmic Law'**-'As you sow, so shall you reap', and suffer the consequences of our depraved thoughts and deeds.

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ ਕੇਂਦਰ **ਆਤਮਾ** ਵੱਲ **ਰੁਖ** ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਸ **ਜੋਤ** ਦੀ **ਹੋਂਦ** ਦੀ ਯਾਦ ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ **ਮੈਲ** ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਨ ਉਤੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਦਾ ਅਕਸ ਜਾਂ ਰੋ ਨੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾ ਵੱਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ-ਤਨ ਵਿੱਚ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ ਪ੍ਰਵੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣਗੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਘਟਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ **ਜਮਾਂ** ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

In the degree our thoughts are again purified and spriritualised with the reflection of the Divine Light within ourselves-we become **'channel'** for the outflow and expression of all noble vitrues and attributes of Divine Bliss, Love and Grace of God; since all virtues and noble pursuits are the reflections of spirituality and have roots in Divinity.

ਵਾ ਨਾ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਮਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨੀਵੀਂ ਰੁਚੀ ਵਾਲਾ **ਮਨ** ਹੀ ਅਸਲੀ **ਮੁ ਰਿਮ** ਜਾਂ ਕਸੂਰਵਾਰ (culprit) ਹੈ, ਪਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ **ਮਨ** ਦਾ **ਸਾਥੀ** ਬਣ ਕੇ, ਸਰੀਰ ਮਨ ਦੀ ਵਾ ਨਾ-ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ **ਹਿੱਸਾ** ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਨੀਵੇਂ ਮਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਕ ਟ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

The real culprit or offender is the unseen mind, but the body has also to suffer the corporeal punishment-simply because the body was an abetter, accomplice and instrument of the depraved mind in the execution of the sin!

Even if we manage to evade the clutches of the **'Law of the Land'** during our life-time, our ethereal body called **'Jiva'**, will nevertheless have to suffer the consequences of our evil thoughts and deeds, which are accuratly & permanently recorded and stored in our consciousness-in obeisance of the Eternal All-engulfing, perfect, unfailing **'Law of Karma'** i.e., 'As you sow - so shall you reap'.

ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪ ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ **ਜਮ** ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ **ਹਸਤੀ** ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਹਸਤੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਕ ਜੀਵਨ ਤੇ ਹੀ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ **ਜਮ** ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭੀ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ **ਪੈਰਵੀ** ਤੇ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ **ਜਮ** ਕੋਈ ਸੂਖਮ **ਤੱਤ** (Ethereal element) ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ **ਜੀਵ** (Ethereal body) ਦਾ ਸੂਖਮ ਦੇ (Ethereal plane) ਵਿੱਚ **ਵਾਹ** ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ **ਜੀਵ** ਉਤੇ **ਜਮ** ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ **ਚ**

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂ ਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ॥ (ਪੰਨਾ–656)

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥
ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥ (ਪੰਨਾ-134)

ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ॥
ਤਨੁ ਬਿਨਸੈ ਜਮ ਸਿਉ ਪਰੈ ਕਾਮੁ॥ (ਪੰਨਾ-1186)

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਤਬ ਹੀ ਨਰੁ ਜਾਗੈ॥
ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਮੂੰਡ ਮਹਿ ਲਾਗੈ॥ (ਪੰਨਾ-870)

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ **ਜਮ** ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ **ਗੁਪਤ ਕਤੀ** ਹੈ, ਜੋ ਇਲਾਹੀ **ਹੁਕਮ** ਅਧੀਨ **ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ, ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ** ਦੇ ਅਟੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ –

ਇਸ ਅਦ੍ਰਿ ਟ ਗੁਪਤ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ **ਚੁ**

ਪੁਲਿਸ

ਥਾਣੇ

ਐੈ.ਆਈ.ਆਰ. (F.I.R.)

ਗਵਾਹ

ਮਿਸਲ

ਕਚਹਿਰੀ

ਵਕੀਲ

ਜਿਰਹਾ

ਜੱਜ

ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਅਮਲੇ-ਫੈਲੇ ਅਤੇ **ਾਬਤਾ ਕਾਰਵਾਈ** ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪੈਰਵੀ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ, ਗੁਪਤੋ-ਗੁਪਤੀ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਗੁਪਤ ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ **ਜਮ** ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰੰ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ, ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ, **ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ** ਦੇ ਅਟੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ **ਹੁਕਮ** ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਉਕਾਈ, ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਭੁੱਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ **ਖੇਲ ਅਖਾੜਾ** ਹੈ, ਜੋ ਸਚੋ-ਸਚ ਨੁਕਸਹੀਣ, ਵਿਘਨ-ਹੀਣ ਅਤੇ ਅਭੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹੀ ਗੁਪਤ ਕਤੀਆਂ **ਜਮਦੂਤ** , **ਅਜਰਾਇਲ ਫਰੇਸਤਾ** , **ਧਰਮਰਾਇ** ਆਦਿ **ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ** ਦੇ **ਹਥਿਆਰ** ਹੀ ਹਨ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਦੇ ਦਾ **ਰਾ ਟਰਪਤੀ** ਹੀ ਿ ਮਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ, ਅਵਤਾਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਭੀ ਇਸ ਗੁਪਤ ਕਤੀ ਅਥਵਾ **ਧਰਮ-ਰਾਇ** ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿ ਟੀ ਅਥਵਾ ਨਦਰ ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ **ਲੇਖੇ** ਫਾੜ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ **ਬਰੀ** ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬ ਰਤੇ ਕਿ ਜੀਵ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਕੇ, ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਪ ਚਾਤਾਪ ਕਰੇ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਇਉਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ **ਚ**

ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗੁਣ ਹਮਾਰੇ॥
ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ॥ (ਪੰਨਾ-156)

ਹਾ ਹਾ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ॥ (ਪੰਨਾ-675)

ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ॥ (ਪੰਨਾ-757)

ਊਪਰਿ ਭੁਜਾ ਕਰਿ ਮੈ ਗੁਰ ਪਹਿ ਪੁਕਾਰਿਆ ਤਿਨਿ ਹਉ ਲੀਆ ਉਬਾਰੀ॥
(ਪੰਨਾ-793)

ਅਬ ਕੀ ਬਾਰ ਬਖਸਿ ਬੰਦੇ ਕਉ ਬਹੁਰਿ ਨ ਭਉਜਲਿ ਫੇਰਾ॥ (ਪੰਨਾ-1104)

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰ ਸਰਨੀ ਆਏ ਜਲਤਉ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ॥ (ਪੰਨਾ-1269)

ਅਸੀ ਖਤੇ ਬਹੁਤੁ ਕਮਾਵਦੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬਖਸਿ ਲੈਹੁ ਹਉ ਪਾਪੀ ਵਡ ਗੁਨਹਗਾਰੁ॥ (ਪੰ.-1416)

In the astral plane, our ethereal bodies-called 'Jiva' are subject to invisible, all seeing, all engulfing and unfailing **'Karmic Law'**, and have to suffer the consequences of evil deeds of our depraved mind, through the Invisible Esoteric corrective power called **'Jam'** or **'Yam'**.

Dispensation of wordly justice can be biased, faulty and inconsistent, but the **'Divine dispensation of Justice'** is accurate and perfect, for which No Judiciary paraphernalia of :-

police
case file
witness
prosecutor
lawyer
pleader
cross-examination
judge
court
jail

are required, as in the case of worldy judiciary. Of course, even in the Astral Plane, **'appeal for mercy'** can be made to the President of the Cosmos, i.e. God, through his Prophets for his magnanimous compassion and Grace, to condone our sins.

The only condition for such Appeal is sincere inner repentance in our heart and soul, and complete and utter surrender of our **'Ego'** at the feet of the Guru-with devotional prayers for pardoning our past sins, and solemn promise to abide by His Will in the future.

ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ **ਜੀਵ** ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਮਝ, ਗਿਆਨ, ਨਿ ਚੇ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਅਸਥੂਲ ਮਾਇਕੀ ਦਾਇਰੇ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿ ਟ ਗੁਪਤ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਡਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਿ ਚਾ ਸੁਣਿਆ-ਸੁਣਾਇਆ, ਪੜ੍ਹਿਆ-ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇ ਾਂ ਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, **ਜਮ** ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ **ਪੱਖਾਂ** ਬਾਬਤ ਸਾਡੇ ਿਆਲ ਅਤੇ ਨਿਸਚੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ, ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸੋ-ਹੀਣ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਰੇਡੇ ਜਾਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Our thinking and conceptions about various terms of religious dogmas and beliefs, such as-SIN, YAM, HELL, HEAVEN, GOD, GURU, RELIGION etc. are hypothetic or imaginary and different, based on 'hear-say', and are far from or contradictory to the REALITY!

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **ਜਮਾਂ** ਦੀ ਬਾਬਤ ਭੀ ਸਾਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਮਨੋ-ਕਲਪਤ **ਰਾਖ** , ਦੈਂਤ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਘੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਫਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ

ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਦਫਤਰ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਦਾ ਹੀ **ਖੇਲ ਅਖਾੜਾ** ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਹੇਠਾਂ ਕੋਸਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍-ਆਤਮੇ ਹੀ **ਹੁਕਮ** ਦੀ ਸੂਖਮ ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ **ਰੰਗਤ** ਸਾਡੇ ਅੰਤਿ ਕਰਨ ਉਤੇ, ਖਿਨ-ਖਿਨ, ਪਲ-ਪਲ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ, ਕੌੜੀਆਂ-ਕੁਸੈਲੀਆਂ ਚੀ ਾਂ ਦੇ ਕਿਣਕੇ ਪਾਈ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੋਲ (solution) ਬਣਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰ ਇਕ **ਕਿਣਕੇ** ਦੇ ਪਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰੰਗਤ, ਬਦਬੂ, ਖੁ ਬੂ, ਸੁਆਦ ਆਦਿ (composition) ਖਿਨ-ਖਿਨ ਬਦਲਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਘੋਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨਵੇਂ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣਾ **ਘੋਲ** ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿਰੰ ਭਾਂਡਾ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਕਸ (reflection) ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਰੰਗਤ, ਖੁ ਬੂ, ਬਦਬੂ, ਸੁਆਦ ਆਦਿ ਖਿਨ-ਖਿਨ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ **ਘੋਲ** (solution) ਗਾੜ੍ਹਾ (dense) ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ **ਗਾੜ੍ਹੇ ਘੋਲ** ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹਵਾੜ, ਬਦਬੋ, ਖੁ ਬੋ ਅਤੇ ਸੁਆਦ ਹੀ ਸਾਡਾ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਜਾਂ ਸੁਭਾਉ ਅਥਵਾ ਆਚਾਰ (character) ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਘੋਲੂਆਂ (compound solution) ਹੀ ਸਾਡਾ ਅੰਤਿ ਕਰਨ (Sub-consciousness) ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ।

ਏਸੇ ਅੰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਡੇ **ਪੂਰਬ ਕਰਮ** ਜਾਂ **ਭਾਗ** (fate or destiny) ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਕਮਾਇਅੜੋ ਸੋ ਆਇਓ ਮਾਥੈ॥ (ਪੰਨਾ-461)

ਏਸੇ **ਪੂਰਬ ਕਰਮ** ਜਾਂ **ਧੁਰ-ਭਾਗ** ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ, **ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ** ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਨੂੰ ਦੁੱਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ **ਨਵਾਂ ਸਰੀਰ** ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਹੀ **ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ** ਅਤੇ **ਪੁਰਾਣਾ ਅੰਤਿ ਕਰਨ** ਪ੍ਵੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣਾ **ਪੁੱਠਾ ਚਰਖਾ** ਚਲਾਉਣਾ_ਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਦਿ੍ਟ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹੀ **ਹੁਕਮ** ਅਨੁਸਾਰ –

1. ਅੰਤਿ ਕਰਨ (cnsciousness) ਹੀ ਅਦਿ੍ਟ **ਕਚਹਿਰੀ** ਹੈ।

2. ਅੰਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ੀ ਵਿੱਚ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਝਲਕੇ ਜਾਂ **ਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾ** ਹੀ **ਆਦਿ੍ਟ ਪੁਲਿਸ** ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

3. ਅੰਤਿ ਕਰਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ **ਹਵਾੜ** ਜਾਂ **ਬਦਬੋ** ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

4. ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਉਤੇ **ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ** ਅਤੇ **ਜੇਹਾ ਬੀਜੇ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ** ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

5. ਇਲਾਹੀ **ਹੁਕਮ** ਦੀ ਕਤੀ ਹੀ ਧਰਮ-ਰਾਇ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ **ਪੈਰਵੀ** ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

6. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਕਤੀ ਹੀ **ਜਮ** ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਸ ਾ ਭੁਗਤਾਉਂਦੀ ਹੈ।

7. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਕਤੀ ਹੀ ਸਾਡੀ **ਅਪੀਲ** ਅਥਵਾ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਦੀ ਹੈ।

8. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਕਤੀ ਹੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਬਖ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦੇ **ਚੀਰੇ** ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

9. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਕਤੀ ਹੀ **ਨਦਿਰ ਕਰਮ** ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ **ਚੌਥੇ ਪਦ** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇ ਕਰਦੀ ਹੈ।

10. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਕਤੀ ਹੀ **ਨਾਮ ਦਾਨ** ਦੀ ਬਖ ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਖ ਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਪ ਟ ਹੈ ਕਿ **ਜਮ**, **ਅ ਰਾਇਲ-ਫਰਿ ਤਾ**, **ਧਰਮ-ਰਾਇ** ਆਦਿ ਕੋਈ ਦਿ੍ਟਮਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ **ਦਰਗਾਹ**, **ਨਰਕ-ਸੁਰਗ** ਆਦਿ ਕੋਈ ਸਥੂਲ **ਟਾਪੂ** ਹਨ।

ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ **ਹੁਕਮੀ-ਰੂਪੀ** ਕਤੀ ਹੀ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍-ਆਤਮੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ **ਕਰਤੱਵ**, ਚੋਜ ਵਿਡਾਨੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ **ਕਰਤੱਵਾਂ** ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ **ਇਲਾਹੀ ਕਤੀ** ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੋ **ਪਾਤ ਾਹ** ਦੀ ਖਸੀਅਤ ਜਦ **ਚੁ**

1. ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ **ਜੱਜ** ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
2. ਜੰਗ ਲੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ **ਸਿਪਾਹੀ-ਸਲਾਰ** (General) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3. ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ **ਪਤੀ** ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

4. ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ **ਬਾਪ** ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ॥ (ਪੰਨਾ-726)

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ॥
ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ॥
ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ॥
ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛੁਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ॥
ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ॥
ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ॥
ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ॥
ਪ੍ਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰੁ ਤੂ ਹੰਸੁ॥
ਕਉਲੁ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ॥ (ਪੰਨਾ-23)

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇ ਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾਂ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥ (ਅ. ਉ.ਪ:-10)

(ਚਲਦਾ.........)

□